

קהל עדת ישורון

ירושלים

שעור מורינו הרב יהודה גנס שליט"א שבת מקץ ס"ט:

איתא בגמרא (שבת כג.): נשים חייבות בנר חנוכה, שאף הן היו באותו הנס, וכן פסקו בטור ושו"ע (סימן תרע"ה).
ויש לעיין האם נשים חייבות באמירת הלל בחנוכה, דמצינו לגבי הלל בליל הסדר שנשים מחוייבות לאומרו מטעם שהיו באותו הנס, וכדכתבו התוס' בסוכה (דף לח.), ולכאורה מאי שנא הלל בחנוכה מהלל בליל הסדר.

ובספר מקור חיים לבעל החוות יאיר (סימן תרמ"ד) כתב שבאמת חייבות הנשים באמירת הלל בחנוכה.
אמנם כבר הקשו על דבריו מדברי הרמב"ם פ"ג מחנוכה הי"ד, שכתב שמי שהיה עבד או אשה מקרים אותו עונה אחריהם מה שהם אומרים (ואינו יכול לצאת ידי חובה על ידיהם), ודברים שם הם גם על הלל בחנוכה, וא"כ נראה שנשים פטורות מהלל בחנוכה. (וגם מנהג ספרד שאין הנשים מברכות על הלל בחנוכה). אולם בטעם הדבר צ"ע.

והנה בגמ' בפסחים (דף קיז.) אמרו שחכמים תקנו הלל לישראל על כל פרק ופרק ועל כל צרה וצרה שלא תבוא וכו'. הרי דב' סבות ישנם לחיוב אמירת הלל, הלל דמועדים (על כל פרק ופרק), והלל על נס של הצלה מצרה (על כל צרה וצרה). ויש לעניין האם הלל דחנוכה הוא מדין הלל דנס או מדין הלל דמועדים.

ובגמ' בערכין אמרו דדוקא חג שנקרא מועד ואסור בעשיית מלאכה חייבים לומר בו הלל, והקשו מהלל דחנוכה ותירצו דשאני התם משום ניסא.

ובפשטות כוונת הגמ' היא דהלל דחנוכה הוא מדין הלל דנס ולא משום הלל דמועד.

אולם בתוס' בתענית כתבו דמה דאומרים הלל בחנוכה כל יום ולא די לומר הלל יום אחד, זהו משום שמכיון שהנס נוסף בכל יום **חשוב כל יום כיו"ט לעצמו**, הרי מבואר בתוס' שכוונת הגמ' בערכין היא שמשום הנס החשיבו את חנוכה כיו"ט לענין הלל, ודין ההלל הוא ככל הלל דיום טוב.
גם רש"י בשבת (דף כא:) כתב, וז"ל: ועשאוים ימים טובים בהלל והודאה, לא שאסורין במלאכה, שלא נקבעו אלא לקרות הלל ולומר על הניסים בהודאה, עכ"ל. ומשמע מלשונו שהימים נקבעו לימים טובים לענין זה שאומרים בהם הלל וכו', הרי דהלל הוא מדין היו"ט, וכנ"ל.
(אמנם ברש"י פסחים קיז. ד"ה ועל כל צרה, נראה לכאורה להיפך. ואולי כוונתו שם על השנה הראשונה כשניצלו מהיוונים, וצ"ע).

ולהנ"ל י"ל דזהו הטעם דנשים פטורות מהלל בחנוכה, דמשום "אף הן היו באותו הנס" חייבו אותם במצוות שבאות להודות על הנס, אבל כאן שהנס היה סבה לקביעות יו"ט וההלל הוא הלל דיו"ט, שוב פטורות ככל מצות עשה שהזמן גרמא.

קהל עדת ישורון

ירושלים

(שוב מצאתי שכיוונתי בעיקר הדברים לדברי מרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל, יעוין בהליכות שלמה פי"ז הי"ו).

והנה בשער הציון סימן תרע"ו ס"ק ג' הסתפק באדם שאין באפשרותו להדליק נרות חנוכה ולא לראות הנרות, האם יברך שהחיינו על עיצומם של ימי החנוכה. והביא בשם המאירי שי לברך, יעושי"ה.

ויש לעיין, דהלא השמה בימי החנוכה עיקרה איסור הספד ותענית כלל ימי מגילת תענית, וכמבואר בגמ' בר"ה, וא"כ כמו שפשוט שלא היו אומרים שהחיינו בכל ימי מגילת תענית, מהיכא תיתי דבחנוכה ישנה חובה לברך שהחיינו. (והלא אפי' בר"ה ויוה"כ איבעיא לגמ' בעירובין מ: אם יש לומר שהחיינו, יעו"ש).

אולם למה שנתבאר שבחנוכה, מלבד איסור ההספד ותענית, הוא גם יו"ט לענין אמירת הלל, שמא מטעם זה יש לחייבו בשהחיינו יותר מאשר כל ימי מגילת תענית.